

Мирослав Іванович КОРОТЯ

здобувач, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
E-mail: naukoviy@icloud.com

МАКРО-, МЕЗО-, МІКРОРІВЕНЬ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ

Коротя, М. І. Макро-, мезо-, мікрорівень регулювання діяльності газорозподільних підприємств в західному регіоні [текст] / Мирослав Іванович Коротя // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 1. – С. 40–47. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. *Розвиток вітчизняних підприємств залежить від рівня збалансованості структури їх організаційно-економічного функціонування. Конкурентоспроможність газорозподільних підприємств формується з урахуванням впливу на різних рівнях відповідного організаційно-економічного середовища.*

Мета статті *полягає в комплексному дослідженні напрямків регулювання діяльності підприємств сфери розподілу природного газу та розробки ефективного механізму його реалізації.*

Результати. *Визначено ключову особливість діяльності газорозподільних підприємств. Узагальнено особливості та наведено перелік організаційно-економічних чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств західного регіону. Відображено результати дослідження та логічної систематизації організаційно-економічних чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств на регіональному рівні. Визначено різного масштабу середовища виникнення та впливу зазначених чинників на діяльність підприємств газорозподільної сфери. Побудовано схему загальних принципів взаємодії організаційно-економічних чинників впливу на діяльність суб'єктів сфери розподілу природного газу в регіоні крізь призму структуризації у відповідній послідовності: рівень, середовище, чинник. Встановлено відсутність належної державної фінансової підтримки розвитку сфери. Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правового базису регулювання діяльності газопереробних підприємств, зокрема ліцензування та патентування. Виділено ключові чинники впливу мезо- та мікросередовища підприємств.*

Висновки. *Окреслено вплив рівня збалансованості структури організаційно-економічного функціонування газопереробних підприємств у процесі зміцнення їх конкурентоспроможності. Встановлено важливість врахування впливу організаційно-економічного середовища на різних рівнях на діяльність таких підприємств.*

Ключові слова: *розподіл природного газу, газорозподільні підприємства, регулювання, макрорівень, мезорівень, мікрорівень, регіон.*

MACRO-, MEZZO-, MICRORING OF REGULATION OF ACTIVITIES OF GAS-DISTRIBUTION ENTERPRISES IN WESTERN REGION

Abstract

Introduction. Results of numerous scientists' researches confirm that today one of the most Introduction. The development of domestic enterprises depends on the structure balance level of their organizational and economic functioning. The competitiveness of gas distribution companies is shaped by the impact at different levels of the respective organizational and economic environment.

The purpose of the article is to study comprehensively the activity regulating directions of natural gas distribution companies and to develop an effective mechanism for its implementation.

Results. The key feature of the activity of gas distribution companies is identified. The features and the list of organizational and economic factors influencing the functioning of gas distribution companies in the western region are summarized. The results of the research and logical systematization of organizational and economic factors influencing the gas distribution companies functioning at the regional level are reflected. The different scale of the environment of these factors origin and influence on the gas distribution companies activity has been determined. The general principles scheme of organizational and economic influence factors interaction on the subjects activity of the natural gas distribution sphere is constructed in the region through the prism of structuring in the appropriate sequence: level, environment, factor. There is a lack of adequate state financial support for the development of the sphere. The necessity to improve the regulatory framework for adjustment the gas processing companies activities is substantiated, including licensing and patenting. Key factors of the meso and microenvironment influence of enterprises are highlighted.

Conclusions. The influence of the balance level of organizational and economic functioning structure of gas refining companies in the process of strengthening their competitiveness is outlined. The importance of taking into account the organizational and economic environment influence has been established at different levels on such enterprises activity.

Keywords: natural gas distribution, gas distribution companies, regulation, macro-level, mezo-level, micro-level, region.

JEL classification: L 95

Вступ

Результати досліджень великої кількості українських та іноземних вчених підтверджують, що на сьогодні одним з найбільш значущих аспектів розвитку та успішного подальшого функціонування різних організацій та підприємств широкого спектра діяльності відіграє саме налагоджена та «симетрично» збалансована структура їх організаційно-економічного функціонування. У зв'язку з чим, в умовах ринку, сприятливе організаційно-економічне середовище для функціонування газорозподільних підприємств на макро-, мезо-, мікрорівнях відіграє особливо важливу роль з позиції їх конкурентоспроможності, оскільки зосереджує усі функціональні складові діяльності на створення, акумулювання та комерціалізації інноваційних рішень, що в свою чергу забезпечує умови для більш ефективного задоволення інтересів споживачів, а також сприяє створенню нових ринкових сегментів. Саме з цих причин на сьогодні, особливого значення набула актуальності проблема розробки ефективного механізму регулювання діяльності газорозподільних підприємств в західному регіоні.

Мета та завдання статті

Вивченням проблематики щодо регулювання діяльності організацій газового сектору України та її регіонів займалася велика кількість вітчизняних вчених, серед яких: С. В. Груб'як, В. Р. Купчак, Н. М. Лінчевська, О. М. Павлова, К. В. Павлов, О. М. Стрішенець. В той же час, в недостатній мірі було досліджено процес і напрями регулювання діяльності газорозподільних підприємств західного регіону України, що і обумовило тему статті.

Методологія дослідженої проблематики включає в себе системність наукових методів пізнання, а саме: аналізу, синтезу, критичного осмислення, емпіризму та моделювання можливого сценарію розвитку подій.

Виклад основного матеріалу

Відомо, що газорозподільні організації характеризуються певною особливістю, адже їх діяльність є опосередкованою та непов'язаною з виробництвом певного виду продукції – послуга газового розподілу за своїм змістом є статичною, яка характеризується незмінністю своєї сутності та досить тривалим циклом. Відтак, належне функціонування та розвиток газорозподільних підприємств слід формувати, спираючись на підвалини належного їх організаційно-економічного функціонування. В цей же час, обрання найбільш ефективного напрямку розвитку газорозподільних підприємств, як і ймовірних організаційних та економічних засобів його реалізації, в значній мірі залежить від макрочинників [1-2].

В Україні ж на сьогодні в значній мірі затягнувся процес перетворень господарських процесів з застарілих підходів їх ведення до більш нових – сучасних. Нежваво протікають і процеси структурних перетворень, технологічних змін, а також утворення нових галузей виробництва.

Відтак, низький рівень інноваційних рішень в процесі ведення господарської діяльності газорозподільних організацій в Україні є наслідком дії широкого спектра організаційно-економічних чинників різних рівнів впливу на макро-, мезо-, мікрорівні (рис. 1).

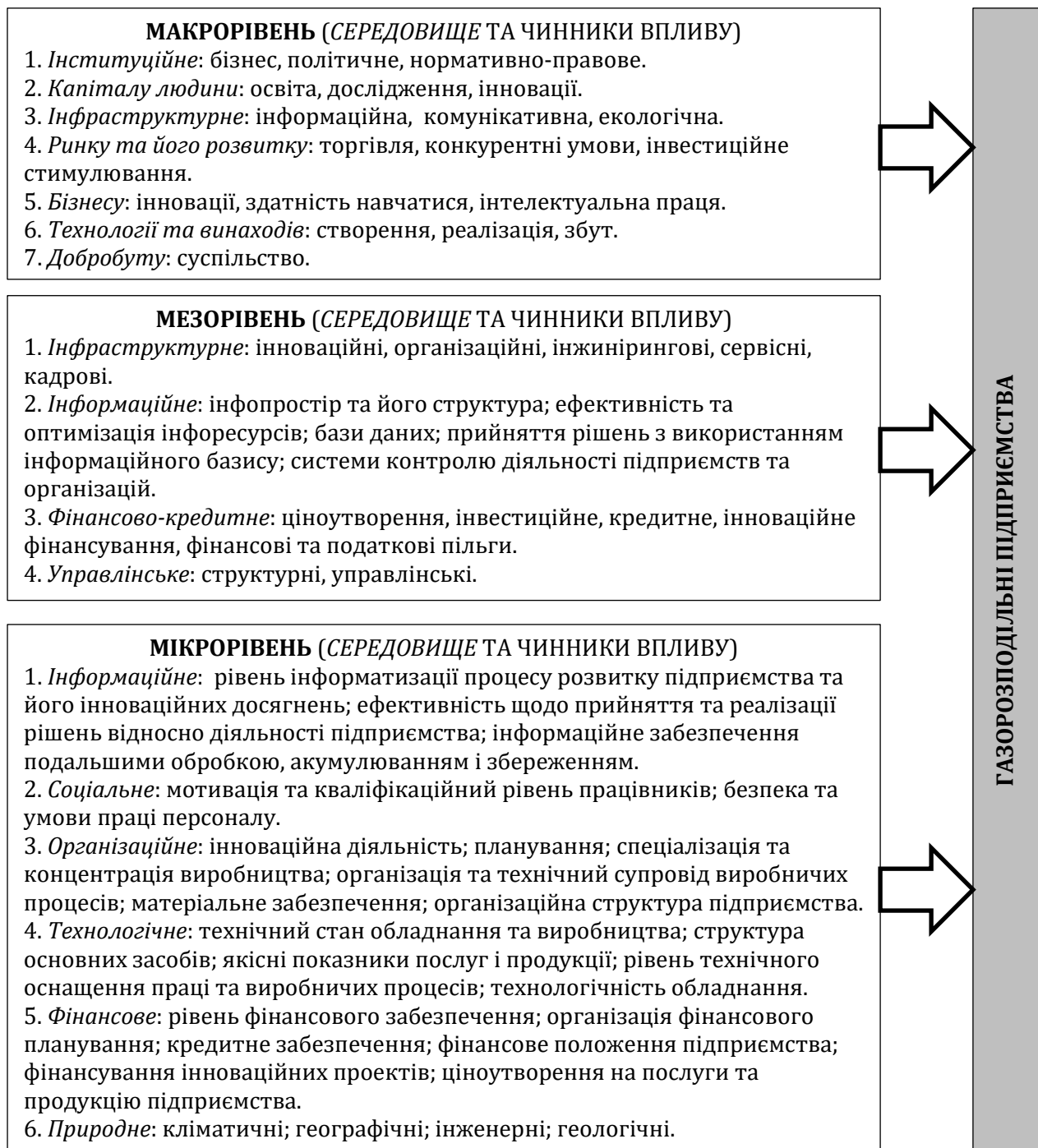
Отже, особливості організаційно-економічних чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств Західного регіону знаходить своє асоціативне віддзеркалення в інституційному базисі їх діяльності в основі якого лежать: людській капітал; інфраструктура; розвиток загальнонаціонального ринку розподілу природного газу в державі та її регіонах; бізнес клімат; інноваційні рішення та винаходи; суспільний добробут. В той же час, варто відзначити, що ні за одним із запропонованих на рис. 1 чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств моменту здобуття незалежності нашої держави не було реалізовано жодних необхідних мір [1-4].

Загалом, до особливо важливих характеристик макрочинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств, на нашу думку, варто віднести такі:

1. показник рівня вилучення доходів підприємства на первинному рівні;
2. інфраструктура ринку розподілу природного газу;
3. висококонкурентні можливості технологічних рішень, що застосовуються в процесі діяльності газорозподільних підприємств;
4. інтеграційні процеси відносно наукових досягнень і виробничих можливостей;
5. нормативно-правовий базис.

Макрорівень середовища та чинників впливу. В більшій мірі досліджуючи можливості впливу зазначеного інструментарію відзначимо, що для підприємств газорозподільної і газотранспортної сфери характерним є постійний та досить високий рівень показника концентрації державного регулювання й управління, водночас з великою долею вилучення отриманих підприємством доходів, яке реалізується шляхом здійснення платежів до державного та місцевих бюджетів, що унеможливорює

акумулювання коштів підприємствами для оновлення та розширення технологічних рішень, продукції та послуг. Відтак, на нашу думку, варто було б передбачити централізований підхід до інвестиційних процесів з боку держави з метою забезпечення заходів з модернізації, реконструкції, реалізації інноваційних рішень в діяльності газорозподільних підприємств. Разом з тим, не слід забувати і про інвестиційну участь з боку приватного капіталу.

*Побудовано й систематизовано автором з використанням джерел: [1-8]

Рис. 1. Організаційно-економічні чинники впливу на функціонування газорозподільних підприємств Західного регіону

Ще одним, не менш важливим, чинником впливу на функціонування газорозподільних підприємств Західного регіону є інфраструктурне становище ринку, його фінансово-кредитна та інвестиційна кон'юнктура тощо. Адже практичне та

матеріальне втілення ідей та інноваційних рішень потребує залучення великого обсягу інвестиційних ресурсів [6-10]. Як правило, в основі інвестиційних джерел лежать кредитне забезпечення на довгостроковій основі та фінансові здобутки в результаті торгівлі цінними паперами. Однак, за умов функціонування сучасного ринку фінансово-кредитних ресурсів, зважаючи на дорожнечу довгострокових позик, низький рівень розвитку ринку цінних паперів в Україні та, з рештою, складності в процесі забезпечення моніторингу за цільовим використанням фінансового забезпечення з боку управління та посадових осіб, що на сьогодні функціонують в структурах газорозподільних організацій, і тут варто відмітити несприятливий вплив зазначених чинників.

Якщо ж говорити про нормативно-правовий базис, що забезпечує діяльність дозвільної системи в газовій сфері, а саме ліцензування та патентні узгодження суб'єктів, то в нашій державі його формування перебуває лише на початковому рівні свого зародження, що також гальмує процес активного розвитку самого ринку розподілу природного газу, а також його учасників.

Разом з тим, на нашу думку, чинником, що обов'язково в тій чи іншій мірі здійснює вплив на ринкову кон'юнктуру та позиції газорозподільних підприємств – учасників газового ринку в регіоні, є саме слідство співпраці практичних виробників товарів і послуг газорозподільної сфери з науковими установами та різними конструкторськими бюро. Хоча знову ж, варто відмітити, що показник рівня колаборації між «виробництвом» і «наукою» з моменту здобуття незалежності Україною також йшов на спад.

В той же час, одним з основних чинників впливу на організаційно-економічний механізм діяльності газорозподільних підприємств в регіонах держави слугують саме конкурентні особливості технологічних рішень, що використовують газорозподільні підприємства в своїй діяльності, в тому числі логістичних особливостей їх практичної реалізації, а також при виробництві кінцевого продукту-послуги.

Загалом, не менш важливе значення в проблемі можливого впливу чинників на діяльність газорозподільних підприємств в регіонах країни відіграє рівень і темп розвитку нашої держави загалом. Адже саме даний аспект лежить «на початку» утворення, функціонування та подальшого розвитку не лише окремих підприємств та організацій, а цілих галузевих напрямків – не виключенням стала і сфера розподілу природного газу в Західному регіоні.

Мезорівень середовища та чинників впливу. З метою подальшого дослідження напрямів впливу чинників на діяльність газорозподільних підприємств в регіонах країни на мезорівні нами було здійснено їх визначення та систематизацію, що відображено на рис. 1. В основу ж зазначеної систематизації нами було покладено групування можливих чинників за середовищем їх виникнення, серед яких такі: інфраструктурне, інформаційне, фінансово-кредитне і управлінське.

Від так, до інфраструктурного середовища виникнення та подальшого впливу чинників на діяльність газорозподільних підприємств Західного регіону нами було віднесено: сервісну й обслуговуючу інфраструктури сфери розподілу природного газу; центри по обслуговуванню клієнтів в сфері збуту природного газу в регіоні; освітні заклади підготовки потенційних фахових кадрів з наступним їх підвищенням кваліфікації та обміном здобутим в процесі професійної діяльності досвідом; технологічні парки тощо.

Що стосується інформаційного середовища виникнення та впливу чинників на діяльність газорозподільних підприємств, то до даної категорії нами було віднесено такі аспекти: потужний темп розвитку інформаційних технологій, носіїв і потоків; інформаційного акумулювання; сегментування інформаційного середовища й оптимізаційні процеси відносно джерел інформатизації; поява та функціонування профільних та спеціалізованих інформаційних і клієнтських баз; моніторинг за

діяльністю газорозподільних підприємств; інтеграційні процеси та їх інтенсивність відносно системи розробки та прийняття рішень в сфері інформаційного забезпечення.

Якщо ж говорити про чинники, що функціонують в фінансово-кредитному середовищі, то до таких ми відносимо: фінансові та податкові пільги; кредитне забезпечення; інноваційне фінансування; інвестиційне забезпечення; цінова політика відносно послуг і готової продукції.

В той же час, одним, в найбільшій мірі значущим середовищем виникнення та впливу чинників на діяльність газорозподільних підприємств є саме управлінське. Аде саме структурно-організаційні чинники за своїм змістом та значенням охоплюють широкий спектр організаційних структур усієї газової промисловості України та її регіонів.

Отже, в результаті проведеного нами дослідження середовищ виникнення організаційно-економічних чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств західного регіону на мезорівні (рівень регіону) нам вдалося їх класифікувати та структурувати (рис. 1).

Мікрорівень середовища та чинників впливу. На сьогодні, в час інформаційно-інноваційних змін, рівень інформатизації процесів функціонування та розвитку підприємства, а також його інноваційних досягнень, інформаційного забезпечення з подальшим її накопиченням й обробкою, значення інформаційного середовища функціонування газорозподільних підприємств лише зростає.

В свою чергу, рівень впливу широкого кола чинників соціального середовища також має відчутний вплив на діяльність та розвиток газорозподільних підприємств, особливо в частині мотиваційних рішень відносно працівників, а також досягнення ними потрібного для виконання на високому рівні професійної діяльності кваліфікаційного прогресу.

В той же час, сукупність чинників впливу на функціонування газорозподільних підприємств організаційного середовища також неабияк впливають на інноваційні процеси підприємств галузі та планування їх діяльності в майбутньому; організацію та технічний супровід виробничих процесів на виробництві; матеріальне забезпечення функціональних потреб газорозподільних підприємств та їх організаційно-управлінську структуру.

Група ж чинників впливу, які було нами віднесено до технологічного середовища, особливо гостро відображаються на рівні технічного стану обладнання та технологічності виробничих процесів; показниках якості продукції і послуг, що генерується газорозподільними підприємствами; рівні технічного оснащення праці.

Відповідно, чинники мікрорівня, що було нами віднесено до фінансового середовища впливу та виникнення за своїм змістом визначають ключові аспекти можливої фінансової спроможності газорозподільних підприємств, а саме: рівень їх фінансового забезпечення; фінансове планування та положення; кредитне забезпечення; ціноутворення на готову продукцію та послуги; фінансування інноваційних рішень.

В той же час, чинники впливу що віднесено нами до природного середовища, в свою чергу впливають на географічні, кліматичні, інженерні та геологічні особливості функціонування газорозподільних підприємств регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, резюмуючи слід відзначити, що результати дослідження широкого кола вчених ще раз стверджують, що на даний момент однією з найбільш вагомих засад успішного функціонування різних підприємств широкого спектра діяльності є саме налагоджена та «симетрично» збалансована структура їх організаційно-економічної діяльності. Як слідство на разі сприятливе організаційно-економічне середовище для

функціонування газорозподільних підприємств на макро-, мезо-, мікрорівнях відіграє значущу роль з позиції їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Купчак В. Р. Організаційно-економічні методи управління енергоефективністю виробничих систем промислових підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_82.
2. Лінчевська Н. М. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами на газотранспортних підприємствах : дис. канд. ек. наук : 08.00.04. Івано-Франківськ, 2015.
3. Купчак В. Р. Формування тарифів на послуги газорозподільних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ, 2011. 20 с.
4. Коротя М. І. Організаційно-економічні особливості функціонування газотранспортних підприємств в регіонах України. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 30. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/30-2019>.
5. Лагодієнко В. В., Кіщак І. Т., Зубков Р. С. Організаційно-технологічні засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності ДП НВКГ «Зоря»-«Машпроект». *Економічні науки*. 2013. Випуск 5.1(97). С. 60–66.
6. Лагодієнко В. В. Сучасний розвиток регіонального електроенергетичного комплексу. *Ефективна економіка*. 2014. №12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4814>
7. Павлов К. В., Шевчук І. Л. Інноваційні фінансово-кредитні важелі як складова ефективної антимонопольної політики. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. №51. С. 72–74.
8. Павлов К. В., Федина К. М. Проблеми екологічної безпеки як складової частини енергетичної безпеки України. Актуальні проблеми прикладної економіки: [кол. моногр.] / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф О. М. Стрішенець. Луцьк: Вежа-Друк. 2017. С. 85–98.
9. Шипуліна Ю. С. Організаційно-економічні передумови формування інноваційно-сприятливого середовища на підприємстві. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 3. С. 100–113.
10. Якимів В. І., Касинець О. О., Галазюк Н. М. Теоретичні аспекти регулювання природних монополій. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.8. С. 265–269.

References

1. Kupchak, V. R. (2013). «Organizational and economic methods of energy efficiency management of industrial systems of industrial enterprises». *Efektyn'na ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). no. 5. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_82.
2. Linchevs'ka, N. M. (2015). *Formuvannya organizacijno-ekonomichnogo mexanizmu upravlinnya innovacijno-investy'cijny'my' procesamy' na gaztransportny'x pidpry'emstvax*. [Formation of organizational and economic mechanism of management of innovation and investment processes in gas transportation enterprises]. Ph.D. Thesis: 08.00.04. Ivano-Frankivs'k.
3. Kupchak, V. R. (2011). *Formuvannya tary'fiv na posludy' gazorozpodil'ny'x pidpry'emstv*. [Formation of tariffs for services of gas distribution companies]. Abstract of Ph.D. Thesis: 08.00.04. Ivano-Frankiv. nacz. techn. un-t nafty' i gazu. Ivano-Frankivsk. Ukraine.
4. Korotyia, M. I. (2019). «Organizational and economic peculiarities of gas transport enterprises functioning in the regions of Ukraine». *Infrastruktura ry'нку*. no. 30. Available at: <http://www.market-infr.od.ua/uk/30-2019>.

-
5. Lagodiyenko, V. V. and Kishhak, I. T., Zubkov, R. S. (2013). «Organizational and technological bases of realization of foreign economic activity of SE «Zorya» - «Mashproject». *Ekonomichni nauky*. Issue 5.1(97). pp. 60–66.
  6. Lagodiyenko, V. V. (2014). «Modern development of the regional power complex». *Efektivna ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). no. 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4814>
  7. Pavlov, K. V. and Shevchuk, I. L. (2018). «Innovative financial and credit levers as a component of effective antitrust policy». *Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo universy`tetu. Seriya «Ekonomika»*. no. 51. pp. 72–74.
  8. Pavlov, K. V. and Fedy`na, K. M. (2017). «Problems of ecological safety as an integral part of energy security of Ukraine». *Aktual`ni problemy` pry`kladnoyi ekonomiky`*. [Actual problems of applied economy]. In Strishenecz`, O. M. (ed.). Vezha-Druk. pp. 85–98.
  9. Shy`pulina, Yu. S. (2013). «Organizational and economic prerequisites for the formation of an innovation-friendly environment at the enterprise». *Markety`ng i menedzhment innovacij*. no 3. pp. 100–113.
  10. Yaky`miv, V. I. and Kasy`necz`, O. O., Galazyuk, N. M. (2010). «Theoretical aspects of the regulation of natural monopolies». *Naukovy`j visny`k NLTU Ukrayiny`*. Issue. 20.8. pp. 265–269.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2018 р.